

فرشته گان

در منظومه الهیات آگوستین قدیس

الیزابت کلاین برگردان: علی مرادی

نقد‌های بهنگام

ش ۱۱۹

فرشتگان

در منظومه الهیات آگوستین قدیس

الیزابت کلاین
مؤسسه آگوستین، دنور، کلرادو

برگردان:
علی مرادی

اندیشه

نشر ویرا

سرشناسه: کلاین، الیزابت Klein, Elizabeth Anne
 عنوان و نام پدیدآور: فرشتگان در منظومه الهیات آگوستین / مولف الیزابت کلاین؛ مترجم علی مرادی.
 مشخصات نشر: تهران: نشر ورا، ۱۳۹۹.
 مشخصات ظاهری: ۲۳۰ ص.
 شابک: ۷-۳۲-۷۰۷۲-۶۲۲-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 یادداشت: عنوان اصلی: Augustine's theology of angels, ۲۰۱۸.
 موضوع: آگوستین قدیس، ۳۵۴ - ۴۳۰ م.
 موضوع: Augustinus, Saint
 شناسه افزوده: مرادی، علی، ۱۳۶۸-، مترجم
 رده بندی کنگره: BR۶۵
 رده بندی دیویی: ۲۳۵/۳۰۹۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۷۲۷۸۱۴۵

فرشتگان در منظومه الهیات آگوستین قدیس

نویسنده: الیزابت کلاین
 برگردان: علی مرادی
 مدیر هنری: رضا حیرانی
 صفحه آرای: آتلیه هنری ورا
 ناشر: نشر ورا
 امور چاپ: کسری
 نوبت چاپ: اول: ۱۳۹۹
 تیراژ: ۲۰۰ نسخه
 شابک: ۷-۳۲-۷۰۷۲-۶۲۲-۹۷۸

دفتر انتشارات:
 تلفن: ۰۹۱۲۳۲۷۸۹۱۶ / ۶۶۹۰۱۳۴۳
 تلگرام: ۰۹۳۷۵۵۲۰۹۲۹
 varabookpub@gmail.com
 حق چاپ محفوظ است

شور

۴۵,۰۰۰ تومان

فهرست

سخن ناشر /	۵
سپاسگزاری مؤلف /	۹
یادداشت مترجم /	۱۱
اختصارنامه آثار آگوستین /	۱۳
مقدمه مؤلف /	۱۵

فصل ۱:

فرشتگان و آفرینش /	۲۵
درباره سفر پیدایش: ردیه‌ای بر مانویان /	۲۸
شرح تحت اللفظی ناتمام/بر سفر پیدایش /	۳۲
اعترافات /	۳۶
شهر خدا و معنای لفظی سفر پیدایش /	۴۳
آفرینش نور و علم فرشتگان /	۴۵
سقوط فرشتگان /	۶۴
نقش فرشتگان در آفرینش /	۶۹
نتیجه /	۷۴

فصل ۲:

جامعه فرشته‌وار / ۷

الهیات آگوستین درباره پرستش / ۷۹

جامعه انسانی - فرشته‌وار در این زندگی / ۹۳

برابری با فرشتگان: جامعه انسانی - فرشته‌وار در چشم‌انداز سعادت‌بخش / ۱۰۵

فرشتگان و عشای ربانی / ۱۱۸

نتیجه / ۱۲۸

فصل ۳:

فرشتگان در تاریخ نجات / ۱۳۱

فرشتگان و پیامبران: فرشتگان در عهدعتیق / ۱۳۲

معنای فرشته: فرشتگان و تجسد / ۱۴۳

فرشتگان در آخرین داوری / ۱۵۷

مزیت‌های وساطت فرشته‌وار / ۱۶۰

نتیجه / ۱۶۷

فصل ۴:

آگوستین و نبرد معنوی / ۱۶۹

آموزه آگوستین درباره نبرد معنوی در شرحش بر مزامیر / ۱۷۱

نقش فرشتگان نیک در نبرد معنوی / ۱۸۹

الهیات نبرد معنوی / ۱۹۳

نتیجه / ۲۰۸

نتیجه پایانی / ۲۱۱

کتابشناسی / ۲۱۹

سخن ناشر

پس از انتشار کتاب «رساله‌ی آگوستین قدیس در موضوع رد نظرات مانویان» که مورد توجه صاحب نظران علاقمند به حوزه‌ی اندیشه و ادیان قرار گرفت، سبب شد در ادامه مسیر انتشار آثار حوزه اندیشه نشر ورا، یکی از مهمترین کتاب‌هایی که در سال‌های اخیر منتشر شده است را برای اولین بار در ایران در اختیار علاقمندان این حوزه قرار دهیم.

برای آنان که به اندیشه و حوزه تفکر آگوستین قدیس آشنایی دارند بی گمان مقوله فرشته‌شناسی و جایگاه آن در اندیشه‌های او و تاثیر آن بر فرهنگ مسیحیت و اروپا قابل تأمل بوده است. این تاثیر جدای از حوزه‌ی دینی، نقش به سزایی در فرهنگ و هنر اروپا داشته است که به شکل دیوارنگاره‌ها، نقاشی‌ها و پیکر تراشی‌ها نمود پیدا کرده و مهمترین آثار هنری تاریخ را شکل داده است. از این روشناخت و مطالعه مقوله فرشته‌شناسی و باوری که آگوستین به فرشتگان در آثار و اندیشه‌اش دارد، نه تنها برای پژوهشگران عرصه دینی که برای علاقمندان به هنر نیز دارای اهمیت خواهد بود. خرسندیم که این فرصت را یافتیم تا با ترجمه‌ی جناب آقای علی مرادی این کتاب را به فارسی منتشر کنیم.

نشر ورا

ترجمه این اثر را به سیرت فرشته وارِ مادرم
تقدیم می‌کنم.

مترجم

سپاسگزاری مولف

پیشتر و مهم‌تر از همه از شوهرِ خویش سپاسگزارم که بدون او، تحقق مسیر آکادمیک من ممکن نبود.

همچنین از استاد مشاورم جان کاوادینی^۱ تشکر می‌کنم که اشتیاقش به پروژه من، بار نگاشتن را بر من سبک کرد و همواره اظهار نظرهای روشنگرانه و تشویق مداوم می‌نمود. دیگر اعضای کمیته من - آن استل^۲، لارنس کانینگام^۳ و برایان دیلی^۴ - به ترتیب حمایت‌های فوق‌العاده‌ای داشتند و هر یک چشم‌انداز ارزشمندی را درباره اثر من ارائه دادند. تشکر ویژه‌ای نیز از دارین هنری^۵ می‌کنم، که توضیحاتی را درباره نسخه دست‌نویس اثر یادآوری کرد و همچنین به پیتر ویدی کامب^۶، که نه تنها نسخه دست‌نویس را خواند بلکه در تمام تلاش آکادمیک من کمک شایانی کرد.

شورای تحقیقات علوم اجتماعی و علوم انسانی کانادا و دانشگاه نوتردام، از روی لطف حمایت مالی لازم برای تکمیل این رساله که کتاب حاضر بر اساس آن است را به من ارائه دادند. و نیز همانگونه که من نسخه اصلی را تکمیل می‌کردم، مؤسسه آگوستین و دانشکده آن نیز حمایت فوق‌العاده‌ای داشتند، مخصوصاً جان سی هورن^۷ که کتابخانه‌اش در اختیارم بود.

بسیاری دیگر از افراد در جامعه نوتردام هستند که بخاطر صبورانه گوش دادن، نوشتن، دوستی و حمایت‌شان در طی مراحل، شایسته قدردانی از سوی من می‌باشند از جمله: مایکل^۸، آنا پتریک^۹، کیت ماهون^{۱۰} و کریستین دراهوس^{۱۱}.

۲ اکتبر ۲۰۱۷ (ضیافت فرشتگان نگهبان) - الیزابت کلاین

-
1. John Cavadini
 2. Ann Astell
 3. Lawrence Cunningham
 4. Brian Daley
 5. Daryn Henry
 6. Peter Widdicombe
 7. John Sehorn
 8. Michael
 9. Anna Petrin
 10. Kate Mahon
 11. Kristen Drahos

یادداشت مترجم

در عالم مسیحیت، شخصیت آگوستین همچون خورشیدی است که شعاع الهیاتش کلیسای مسیح را با سایر نحله‌های فکری و اعتقادی متأثر کرده است. لقب پدر کلیسا که بر قامت وی خودنمایی می‌کند، حداقل ستایشی است که می‌توان در وصف این الهیدانِ قدسی به کار برد. الهیات آگوستین با عناصر اصلی کتاب مقدس گره خورده است به گونه‌ای که مسائلی از کتاب مقدس نیست که مستقیم و غیر مستقیم مورد کنکاش وی قرار نگرفته باشد. او با استعدادترین فیلسوف عصر باستان متأخر و نیز یکی از معروفترین شخصیت‌های این دوره است. درباره زندگی و سیر و سلوک شخصی وی سخنان فراوانی در سایر کتب تاریخ فلسفه و الهیات مسیحی موجود است که این مقدمه مختصر را بی نیاز از تکرار می‌گرداند. اما اندیشه‌های او بیش از سایر نویسندگان عهدباستان دستخوش تغییر و تحول گشته است و این امر دستیابی به اندیشه‌های او را در گزارشی مختصر مشکل کرده است و بنا به گفته مؤلف دستیابی به موضوعی خاص در اندیشه آگوستین مستلزم مطالعه کل نظام الهیاتی او است. از جمله مباحث بنیادی که وی در اکثر آثارش با اینکه اثری مستقل درباره آن قلمی نکرده به آن پرداخته است، مقوله فرشته شناسی است. او در شهر خدا، درباره تثلیث، و شروح بر مزامیر به طور مستقیم به مسئله فرشتگان می‌پردازد. مؤلف اثر که استادیار الهیات در مؤسسه الهیات آگوستین در دنور کلرادو است با دسترسی و تسلط بر سایر آثار آگوستین، به طور مفصل جایگاه فرشتگان را در منظومه الهیات وی طی چهار فصل بررسی و تحلیل کرده است. در سنت ترجمه‌ی فارسی متأسفانه آثار ترجمه‌ای و تألیفی درباره آگوستین بسیار کم است و این فقدان باعث شده که بسیاری از اندیشه‌های اصیل این الهی‌دان برجسته از بررسی و مطالعه فارسی‌زبانان به دور باشد، بدین خاطر ترجمه این اثر انجام پذیرفت تا به عنوان کلید مطالعات الهیات آگوستینی در زبان فارسی قرار گیرد و آغازگر این طرح باشد.

ترجمه حاضر بر پایه اثر زیر صورت پذیرفته است:

نویسنده عبارات لاتین فراوانی را از آثار آگوستین نقل می‌کند که ترجمه آنها در متن، پیش و یا بدنبال آنها ذکر می‌شوند.

در متن حاضر، عبارات درون قلاب [] متعلق به مترجم است که جهت سلاست و وضوح اضافه شده‌اند و اگر موردی از آنها متعلق به مؤلف باشد در پاورقی به آن اشاره شده است. اما عباراتی که درون پرانتز هستند متعلق به مؤلف است. در فرآیند ترجمه سعی شد دقت زیادی به کار برده شود و تا حد ممکن خالی از خطا باشد اما در عین حال نواقص آن با تذکر اهل علم قابل جبران است. مترجم پیشاپیش از بذل عنایت ارباب معرفت در مطالعه اثر حاضر سپاسگزار است.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از مدیریت محترم انتشارات ورا که شرایط لازم برای چاپ این اثر را به بهترین شکل فراهم کردند تشکر و قدردانی نمایم و همچنین از دوست فاضلم جناب آقای دکتر محمد افیانیان که در ترجمه این اثر گره گشای معضلات متنی بودند تشکر و قدردانی نمایم.

اختصارنامه آثار آگوستین

adn. Job	Comments on Job
b. vita	On the Happy Life
c. Adim.	Against Adimantus
c. adv. leg.	Against Adversaries of the Law and the Prophets
c. ep. Parm.	Against the Letter of Parmenian
c. Faust.	Against Faustus, a Manichee
c. Iul.	Against Julian
c. Iul. imp.	Against Julian, an Unfinished Book
c. litt. Pet.	Against the Letters of Petilianus
c. Max.	Against Maximinus, an Arian
c. mend.	Against Lying
c. Sec.	Against Secundinus, a Manichee
civ. Dei	The City of God
conf.	The Confessions
cons. eu.	On Agreement among the Evangelists
cresc.	To Cresconius, a Donatist Grammarian
cura mort.	On the Care of the Dead
doc. Chr.	On Christian Teaching
divin. daem.	On the Divination of Demons
div. qu.	On Eighty-Three Varied Questions
Dulc. qu.	On Eight Questions, from Dulcitius
en. Ps.	Expositions of the Psalms
ench.	A Handbook on Faith, Hope and Love
ep. Jo.	Homilies on the First Epistle of John
ep.	Letters
exp. Gal.	Commentary on the Letter to the Galatians

Gn.Gn. litt. imp.	Unfinished Literal Commentary on Genesis
Gn. litt. imp.	Unfinished Literal Commentary on Genesis
Gn. Litt.	Literal Meaning of Genesis
gr. et pecc. or.	On the Grace of Christ and Original Sin
haer.	On Heresies
Jo. ev. tr.	Homilies on the Gospel of John
lib. arb.	On Free Will
loc. in Hept.	Sayings in the Heptateuch
pecc. mer.	On the Merits and Forgiveness of Sins and on Infant Baptism
qu.	Questions on the Heptateuch
retr.	Reconsiderations
s.	Sermons
s. Casin.	Sermones in bibliotheca Casinensi editi
s. Denis	Sermones, ed. Michel Denis
s. Dolbeau	Sermones, ed. François Dolbeau
s. Dom. mon.	On the Lord's Sermon on the Mount
s. Erfurt	Sermones Erfordienses Bibliothecae Amploniana, ed. Isabella Schiller, Dorothea Weber and Clemens Weidman
s. Guelf.	Sermones ex collectione Guelferbytana, ed. Germain Morin
s. Morin	Sermones, ed. Germain Morin
spir. et litt.	On the Spirit and the Letter
symp. cat.	On the Creed, to Catechumens
trin.	On the Trinity
util. cred.	On the Usefulness of Belief
vera rel.	On True Religion

مقدمه مؤلف

ما فرشتگان را در حال حاضر نمی‌بینیم، این امری است پنهان از چشمان ما، که متعلق است به قلمرو قدرت خداوند. اما بواسطه ایمانمان می‌دانیم که فرشتگان وجود دارند و در باره پدیدار گشتن آنها برای بسیاری از افراد می‌خوانیم و برای مان خطاست که به آن شک ورزیم.^۱

آگوستین در اینجا واقعییتی پیراسته از ایمان مسیحیان باستان را بیان می‌کند: اینکه فرشتگان، موجودات مجرد نامرئی وجود دارند. حضور فراگیر فرشتگان در متن کتاب مقدس به سختی می‌تواند از چشم چنین مفسر بزرگی دور بماند. و در واقع موضوع عمده فرشتگان در همه آثار الهیاتی اصلی آگوستین و خطبه‌هایش وجود دارند. فرشتگان در بحثش راجع به متن سفر پیدایش برجسته هستند و برای آموزه آفرینش وی از اهمیت بالایی برخوردار هستند. همانگونه که آگوستین معتقد است فرشتگان بنیانگذاران شهر خدا، و لذا اجتماع مخلوقات هستند. فرشتگان همچنین نقش مهمی در تاریخ نجات و داستان مبارزات فردی مسیحیان در برابر وسوسه دارند.

علیرغم توجهی که آگوستین به فرشتگان دارد علاقه اندکی [از سوی پژوهشگران] به مطالعات پژوهشی درباره فرشتگان در نوشته‌هایش و نیز فرشته‌شناسی آسانی به طور گسترده‌تر وجود دارد. تنها تک نگاری‌هایی که درک اساسی مسیحیان از فرشتگان را بررسی می‌کنند عبارتند از: فرشتگان و مأموریتشان در اندیشه آباء کلیسا اثر *Jean Danielou* (۱۹۵۳)^۲ و فرشتگان در مسیحیت متأخر باستان اثر *Ellen Muehlberger* (۲۰۱۳).^۳

1. *en. Ps.* 103.1.15.

2. *The Angels and Their Mission According to the Fathers of the Church* (New York: Newman Press, 1957)

3. *Ellen Muehlberger, Angels in Late Ancient Christianity* (Oxford: Oxford University Press, 2013).

هیچ یک از این دو اثر بر آگوستین متمرکز نیستند. با این حال مقاله اخیر جورج ویب درباره اهریمن‌شناسی آگوستین، مطابقتی با فرشتگان نیک در بخش اول متن دارد. بنگرید به:

Gregory Wiebe, "Demons in the Theology of Augustine" (Ph.D. Diss., McMaster University, 2015).

تنها پروژه‌های پژوهشی دیگر درباره موضوع فرشته‌شناسی آگوستینی - به زبان انگلیسی، فرانسه و ایتالیایی عبارتند از:

دینیلو و موهلبرگر کتاب‌هایشان را با ارائه دفاعی برای موضوعاتِ منتخبشان آغاز می‌کنند؛ به نظر می‌رسد که پژوهش درباره فرشتگان می‌بایست مستلزم توجهی برای خواننده مدرن باشد. شاید بتوان علاقه به [مبحث] فرشتگان را همچون نظریه پردازی پوچ انگاشت. از این گذشته اتهامی که علیه الهی‌دانانِ مدرسی مطرح شد - که گفته شده از اینکه چه تعداد زیادی از فرشتگان می‌توانند بر سر سوزنی ته‌گرد برقصند، متعجب شدند - بخاطر بی‌ربطی محض بود. یا شاید ما کنجکاوی درباره فرشتگان داریم که مربوط به تخیل بیش از حد ما درباره جهان روحانی است، چیزی که در گفتمان دانشگاهی معاصر اندک توجهی به آن می‌شود. ظاهراً به نظر می‌رسد که برای ما افراد مدرن، فرشتگان کاربرد چندانی ندارند، اندک توجهی به آنها می‌شود و پژوهش درباره آنها هیچ فایده عقلی جدی ندارد.

اگرچه به نظر می‌رسد وساطتِ فرشتگان تصورِ اندیشمندان امروزی را اندکی به خود اختصاص داده است، اما برای مؤمنی [مربوط به دوره] باستان اینگونه نبوده است. شیاطین^۱ اثر هومر و هزیود، به سقراط ارث رسیدند و به نوبه خود به افلاطونی‌ها و نوافلاطونی‌ها رسیدند.^۲ موجودات آسمانی و واسطه‌های الهی نقش اصلی را در اعمال دینی رومی و همچنین اشکال مختلف گنوستیسیسم^۳ از جمله (مانویت) ایفا می‌کنند. در زمان آگوستین، جهان با ارواحی که در آن ساکن بودند درک می‌شدند که نقش آنها در زندگی دینی به همان اندازه که مورد نزاع است مهم نیز می‌باشد. در یک کلام، وجود ارواح همانند فرشتگان و شیاطین در دوران باستان فرض شده است. چگونگی درک آنها از مشارکت در پرستش دینی و در واقع زندگی روزانه سازگار با این دوره زمانی و مکانی نیست.

Frederick Van Fleteren, "Angels" in Augustine through the Ages (Grand Rapids: Eerdmans, 2009 [1999]), ed. Allan Fitzgerald et al., 20. 22; and in French, Goulven Madec, "Angelus" in Augustinus Lexicon, vol. 1 (Basel: Shwabe & Co., 1986), ed. Cornelius Mayer, 304. 315 - in addition to one article in Italian by Manlio Simonetti. See Simonet "Gli angeli e Origene nel De civitate Dei" in Il De Civitate Dei (Rome: Herder, 1996), ed. Elena Cavacanti, 167- 178.

دیگر مباحث کوتاه درباره فرشته شناسی آگوستین که‌گاه در آثار مربوط به فرشته شناسی قرون وسطایی ظاهر می‌شود همچون آثار:

Steven Chase, *Angelic Spirituality: Medieval Perspectives* (Mahwah: Paulist Press, 2002), David Keck, *Angels and Angelology in the Middle Ages* (Oxford: Oxford University Press, 1998) and *A Companion to Angels in Medieval Philosophy* edited by Tobias Hoffman (Leiden: Brill, 2012).

باید توجه کنیم که فقدان مواد پژوهشی نباید به عدم علاقه گسترده مطابقت داده شود زیرا عناوین محبوب و معنوی درباره موضوع فرشتگان به طور پیوسته ظاهر می‌شوند.

1. daimones

۲. برای تحقیق درباره واژه daimon در اندیشه افلاطون و اقتباس آن توسط نوافلاطونی‌ها بنگرید به:

Andrei Timotin. *La de monologie platonicienne. Histoire de la notion de Daimon de Platon aux derniers ne oplatoniciens* (Leiden: Brill, 2012).

3. Gnosticism

اما تعامل انسان‌ها با ارواح آسمانی، از انواع مختلف یک عنصر اساسی در دین یونان باستان و روم است. ماهیت فرشتگان و ارتباط آنها با انسان‌ها بدلیل اهمیت چشمگیر معنوی آن برای آگوستین است و عدم علاقه ما به این موضوع با واقعیت دین باستان مطابقت ندارد.

از این رو جای تعجب نیست که وجود فرشتگان پیامدهای الهیاتی گسترده‌ای برای نویسندگان آبانی و به طور ویژه برای آگوستین بوجود آورده است. حضور فرشتگان در بسیاری از لحظات محوری در روایت کتاب مقدس، مستلزم شرح برخی از آنهاست و پرسش از نقش فرشتگان در پرستش مسیحیان هنوز در قرن چهارم مفتوح است. اگرچه آگوستین هیچ اثر واحدی که با فرشتگان به عنوان موضوعی مجزا برخورد کند ندارد، اما شیوه‌ای شگفت‌آور و مداوم برای سخن گفتن از آنها شکل می‌دهد. او با انجام این کار انرژی قابل توجهی را صرف می‌کند و فرشتگان در جنبه‌های اساسی الهیات او ادغام می‌شوند. گفتن اینکه راه‌های زیادی وجود دارد که ما نمی‌توانیم الهیات او (و جهاتش) را بدون آنها بفهمیم، اغراق نیست.

برای درک مفهومی راجع به جهت گیری آبانی در راستای فرشته شناسی، دینیلو دو نگرش افراطی الهیاتی راجع به فرشته شناسی را همانگونه که می‌بیند توصیف می‌کند: اسطوره شناسی از یک سو و انتزاع از سوی دیگر، و تصور اینکه آگوستین (مانند دیگر نویسندگان مسیحیت باستان بنابر دیدگاه دینیلو) از این دو نگرش افراطی عبور می‌کند، امید بخش است.^۱ از سوی دیگر با توجه به پیشینه مانوی آگوستین، برای او بسیار مهم است که درک صحیحی از فرشتگان داشته باشد تا از خیر بودن آفرینش دفاع و جهان بینی دوگانه را نفی کند. برای آگوستین ضروری است که فرشتگان نیک آفریده شده‌اند و نیز با نیت خیر؛ و همچنین بسیاری از آنها در آن خیر ماندگار شدند. این دغدغه یکی از دلایلی است که چرا آگوستین به سفرپیدایش و نقش فرشتگان در آفرینش علاقه زیادی نشان می‌دهد.

فرشتگان با روایتشان جدای از کتاب مقدس موجودات اساطیری نیستند. از سوی دیگر به عنوان یک تفسیر، آگوستین می‌بایست به تفسیر تعداد زیادی از اشارات به فرشتگان در متن کتاب مقدس بویژه تعاملات آنها با خلق الله در عهد عتیق بپردازد. همانطور که او خاطر نشان می‌کند فرشتگان در کتاب مقدس از خصوصیت ویژه‌ای برخوردارند و فی نفسه موجودند.

۱. از این افراط و تفریط‌ها به عنوان علاقه ناسالم روح گرایی یا جکمی از طرفی سخن می‌گوید (آنچه که من اسطوره شناسی می‌نامم) و گرایش ما به فکر کردن درباره شیاطین و فرشتگان حداقل به عنوان تجسمات واقعیت‌های روان شناختی از طرف دیگر (آنچه که من انتزاع می‌نامم) سخن می‌گوید.

بدین ترتیب در اندیشه آگوستین، فرشتگان مسیحیت، شیاطین اساطیر نیستند بلکه اشخاصی هستند که ارواح آفریده شده‌اند. توجه به فرشتگان، مرتبط با تعدادی از سؤالات الهیاتی است، با این حال فرشتگان موجودات واقعی هستند و صرفاً قائم مقام مفهومی الهیاتی نیستند. در غیر این صورت، آگوستین بدنبال این است که رابطه راستین فرشتگان را با بقیه آفرینش به گونه‌ای بفهمد که خصوصیت ویژه هستی‌شان را حفظ کند. آگوستین شاید با این مسأله در شهر خدا به گونه اساسی تر سروکار داشته باشد، جایی که او فرشتگان را نه تنها به عنوان بخشی از این شهر بزرگ بلکه به عنوان اعضای اولیه آن می‌شناسد. اما در متون دیگر، آگوستین همچنین از فرشتگان به عنوان «همسایگان»^۱، «دوستان»^۲ و «همشهریان مان»^۳ سخن می‌گوید و به ما یادآوری می‌کند که اگر چه خداوند از فرشتگان برای برقراری ارتباط با انسان‌ها استفاده می‌کند، اما همیشه به این ترتیب نیست که او به شیوه‌ای آمرانه «بوسیله فرشته‌ای از آسمان صیحه زند»^۴ خداوند هم به فرشتگان و هم انسان‌ها اجازه می‌دهد در نظام نجات شرکت کنند، هرکدام مطابق توانایی و جایگاه خود.^۵

بنابراین آگوستین با اجتناب از اساطیر و انتزاع، نشان می‌دهد که فرشتگان مخلوق هستند. از یک سو آنها نیک هستند و روحانی آفریده شده‌اند و فرشتگان نیک، در کمال ثابت‌اند اما از سوی دیگر آنها چندان بی شباهت به ما نیستند. از آنجا که مخلوق هستند خدا را خدمت می‌کنند و او را می‌پرستند، آنها در جستجوی خداوند همچون هدفشان هستند، و در شهر خدا، همسایگان و همشهریان ما هستند.. اما از آنجا که کامل هستند همچنین مانند نوعی محک [آزمایش تورنسل]^۶ در تفکر الهیاتی آگوستین به کار گرفته می‌شوند. اگر فرشتگان نیک وضعیت سعادت می‌کنند که برای برگزیده‌ها نیز مقدر شده است را تجسم بخشند، با نگاه به آنها می‌توانیم ببینیم که چه چیزی کمال را برای آگوستین تشکیل می‌دهد و چه مقولات الهیاتی حتی هنگامی که درباره زندگی سعادت‌مند در بهشت صحبت می‌کند را به کار می‌برد. می‌توانیم اهمیت نسبی بسیاری از مضامین الهیاتی را در نوشته‌های آگوستین بسنجیم، در برابر فرشتگان می‌توانیم پیرسیم که آیا روش خاصی برای سخن گفتن از خداوند، درباره بدن، یا پرستش وجود دارد، آیا ثباتی در زندگی فرشته‌وار وجود دارد یا خیر. فرشتگان نیک کمک می‌کنند تا معنا و کمال زندگی ایجاد شده را به ما نشان دهند.

1. doc. Chr. i.31.

2. adn. Job 20.

3. en. Ps. 90.2.1

4. doc. Chr. preface 6. 7.

۵. به عنوان مثال آگوستین عروج را بوسیله فرشتگانی که مسیح را به سوی ملکوت حمل می‌کنند همچون عملی عبادی (باخدمت) تفسیر می‌کند که بوسیله فرشتگان انجام می‌شود، یعنی مسیح به فرشتگان اجازه می‌دهد او را پرستش کنند اما هیچ نیازی ندارد که حمل شود. بنگرید به:

en. Ps. 90.2.8.

6. limits

نظام این کتاب

در این کتاب خواهیم دید که آگوستین درباره فرشتگان چه می‌گوید و در کجای بدنه [آثارش] بیشتر علاقمند به صحبت درباره این موضوع است. این کتاب در درجه اول به فرشتگانِ نیک می‌پردازد (هرچند که شیاطین نیز لزوماً ظاهر می‌شوند.) و این سؤال که چگونه فرشتگانِ نیک نقش الهیاتی برای آگوستین دارند، از جمله نقش فرشتگان در الهیاتِ معنوی او چیست. مطالب مربوط به فرشتگان تا حدودی متفاوت است، اما همانطور که در این کتاب بر آن کار می‌کنم، با تقسیم آن از لحاظ مضمون، باعث جریان یافتنِ خطرِ اتمی سازی [پودر کردن] تأملاتِ آگوستین درباره فرشتگان و تفسیر آنها جدای از فضای اصلی‌شان می‌شود. بنابراین هر فصل بر متنی خاص و یا گروهی از متون و همچنین یک موضوع خاص متمرکز است و هر فصل شامل پیشنهادی درباره اینکه چگونه تصور آگوستین از فرشتگان مرتبط با سؤالات بزرگتر در مطالعاتِ آگوستینی است، نتیجه‌گیری می‌شود.

در فصل ۱، درباره تلقیِ آگوستین از آفرینش فرشتگان و همچنین نقشِ فرشتگان در آفرینش بحث شده است. تفاسیر آگوستین از سفرپیدایش به ترتیب گاه‌شماری عبارتند از: درباره سفرپیدایش: ردیه‌ای بر مانویان، تفسیر لفظیِ ناتمام سفرپیدایش، کتاب‌های پایانیِ اعترافات و کتاب یازدهم شهر خدا. خواهیم دید که چگونه آگوستین فرشتگان را وارد داستان خلقت می‌کند و تلاشِ مداوم او برای انجام این کار بر اساس میل وی برای مبارزه با درکِ اساطیری از موجودات روحانی بنا شده است. به عنوان مثال، آگوستین هم در معنای لفظیِ سفرپیدایش و هم شهر خدا می‌گوید که آفرینش همه چیز (از جمله فرشتگان) توسطِ روایتِ پیدایش توصیف شده است. او می‌گوید که نمی‌تواند معتقد شود فرشتگان در متن کتاب مقدس گنجانده نشده‌اند هرچند مبهم باشند، زیرا اینکه در سفرپیدایش نوشته شده است که خداوند در آغاز آفرید دلالت بر این ندارد که قبلاً هیچ اتفاقی نیفتاده باشد و اینکه در روز هفتم خداوند از همه کارهایش بیاسود، دلالت بر این دارد که هیچ چیز نمی‌توانست پس از آن بوجود آید.^۱ فرشتگان روایتی خارج از کتاب مقدس برای خود ندارند. علاوه بر این آگوستین اصرار دارد که تفسیر او از [آیه]: روشنایی بوجود آید، به مثابه آفرینش فرشتگان،

1. See *civ. Dei* xi.6, xi.9 and *Gn. litt.* v.5.

تفسیری لفظی است و نه استعاری؛ آفرینش فرشتگان و فعالیت‌های بعدی آنها (چرخه روز/شب) با این کلمات کتاب مقدس به گونه حقیقی مورد اشاره قرار گرفته است.^۱ از این طریق آگوستین قصد تأکید بر این امر را دارد که فرشتگان بخشی از نظم آفریده شده هستند. او چه در تفاسیر سفر پیدایش و چه در جاهای دیگر اصرار دارد که فرشتگان چیزی را خلق نمی‌کنند، بلکه این عمل متعلق به خداوند است.^۲

علاوه بر این، نحوه ارتباط فرشتگان با آفرینش دلالت بر نیکی آفرینش و نظام نجات دارد. برخی محققان استدلال کرده‌اند که آیین‌های مقدس صرفاً نمادهایی بیرونی برای آگوستین هستند و معنای ثابت یا اثربخشی نهایی ندارند.^۳ تصویر زندگی فرشته‌وار در تفاسیر سفر پیدایش، این مفهوم را به چالش می‌کشد. آگوستین به استفاده از زبان معنی [یا دلالت] و قوه درک [پذیرش] در زندگی [در] بهشت که مقارن با زندگی دینی اینجاست ادامه می‌دهد. (مانند تصویر قرائت فرشته‌وار). در نهایت نمادها و آیین‌های مقدس در تصور آگوستین راجع به زندگی فرشته‌وار، در جایگاهی فراتر قرار می‌گیرند به گونه‌ای که حتی بتوانیم به چیزی بهتر از آن دست یابیم. برای فرشتگان، تأمل در مورد آنچه که خداوند آفریده است منجر به جلال ابدی خداوند می‌شود، نه فقط برای مدتی تا [امر] خارجی را به نفع [امر] درونی یا معنوی کاملاً دور اندازند.

کتاب‌های ۹-۱۲ از شهر خدا نقاط کانونی فصل ۲ هستند. در این کتاب‌ها دیدگاه آگوستین راجع به جامعه فرشته‌وار، زندگی مقدس و تعامل ما با آن زندگی و تأسی به آن را می‌بینیم. ادعای موهلبیرگر مبنی بر اینکه فرشتگان «پهادهای الهی» هستند و هیچ اراده‌ای از خودشان ندارند و وظیفه اصلی آنها خدمت همچون یک مدبر آسمانی یا ضامن سعادت پس از این زندگی است، مورد نزاع است.^۴

1. *Gn. litt.* iv.45.

۲. این نکته توسط گولون مارک در مدخل دائرة المعارف‌اش درباره فرشتگان ذکر شده است. مادک همچنین از مقاله قبلی آیم سولینگناک متأثر می‌شود، بنگرید به:

Madec, "Angelus," 304. 315. Solignac, "Exe gèse et Métaphysique, Genèse 1, 1-3 chez saint Augustin" in *In Principio: Interpretations des premiers versets de la Genèse* (Paris: Études augustiniennes, 1973), 154. 171.

۳. فیلیپ کری شاید جدی‌ترین طرفدار این دیدگاه باشد با نوشتن (به طور مثال) اینکه «در افلاطون گرای آگوستین، آوازه‌ها و آیین‌های مقدس اهمیت و کاربرد خودشان را دارند اما نمی‌توانند نیکی درونی را که بر آن دلالت می‌کنند به ما بدهند. بنابراین با روی آوردن به آنها نیست که معرفت نسبت به خداوند می‌یابیم بلکه با چرخش به سمت درون و جستجوی ابعاد متفاوتی از سایر اشیای جسمانی است». بنگرید به:

Phillip Cary, *Outward Signs: The Powerlessness of External Things in Augustine's Thought* (Oxford: Oxford University Press, 2008), 4.

۴. او استدلال می‌کند که استفاده آگوستین از فرشتگان در شهر خدا در درجه اول جدلی است. به طور خلاصه آگوستین برای نشان دادن برتری خدای مسیحیان و بهشت مسیحیان بر خدایان و حیات پس از مرگ دین رومی، فرشتگان را به عنوان موجوداتی پایدار و متبرک تصویر می‌کند. در همین رابطه موهلبیرگر استدلال کلی سیمونتی را دنبال می‌کند. بنگرید به:

همانطور که موهلبرگر تصریح می‌کند فرشتگان آدمک‌های مصنوعی نیستند زیرا آنها هم تجسم کامل پرستش خداوند و هم وساطت او هستند. آنها مجبور به هم سو شدن با اراده خداوند نیستند، بلکه در محبت، خواستن و تمسک به او کاملاً آزاد هستند. آنها به نوعی ضامن‌های زندگی سعادت‌مند هستند که می‌آیند، همچنین کمک‌ها و نمونه‌هایی از اقامتگاه کلیسایی پایین هستند.

نه تنها فصل درباره پرستش فرشته‌وار، فصل ارتباط دهنده (کتاب دهم) شهر خدا است، بلکه درک پرستش مناسب برای اثر به عنوان یک کل مهم است. شهر خدا به عنوان یک پروژه تلاش می‌کند تا دو جامعه آسمانی و زمینی را پیش‌بینی کند، و این دو شهر بوسیله ترتیب میل‌شان تعریف می‌شوند، «یکی از خداوند مشعوف می‌شود و دیگری با تکبر ورم می‌کند».^۱ فرشتگان نقش مهمتری در درک آگوستین از آن شهر نسبت به آنچه در ابتدا آشکار است دارند. فرشتگان در حال حاضر شهروندان آن شهر هستند و نمایانگر پایان ما و لذا فرشتگان به عنوان اولین اعضای این شهر برای تصور آگوستین از آغاز دوره و پایان این شهر بسیار مهم هستند. آنها بخش مهمی از ترکیب آن هستند. بنابراین چگونه می‌توانیم بدن‌های فرشتگان و بدن‌های آینده خود را در ارتباط با آنها درک کنیم؟ اگر فرشتگان تصویری کامل از پرستش را ارائه می‌دهند، چگونه پرستش ما در اینجا بر زمین (بویژه اعمال مقدس)^۲ با پرستش آسمانی مطابقت دارد؟ ما بار دیگر شواهد قابل توجهی پیدا می‌کنیم که آگوستین درکی «رازگونه» درباره زندگی فرشته‌وار دارد، زیرا او از تصاویر غذا خوردن و همچنین زبان قربانی برای توصیف فعالیت آسمانی فرشته استفاده می‌کند. به طور خلاصه شهر خدا درباره دو جامعه است و هر دو آغازشان را در بین فرشتگان دارند. همانگونه که جان ریست^۳ می‌نویسد: «این جامعه‌ای انسانی است که به طور کلی با شرکای الهی و شیطانی‌اش موضوع شهر خدا است».^۴ اما شاید یکی از جالب‌ترین مسائل در مورد اثر آگوستین این باشد که این جمله ممکن و شاید هم باید بازگردانی شود: این جامعه فرشته‌وار است که با شرکای انسانی‌اش موضوع شهر خدا است. شهر خدا انسان مدار نیست^۵ و این مستلزم آن است که آگوستین گاه و بیگاه به گونه‌ی کاربردی کاملاً متفاوتی عمل کند.

Muehlberger, *Angels in Late Ancient Christianity*, 5

1. civ. Dei xi.33.

2. sacramenta

3. John Rist

4. John Rist, "On the Nature and Worth of Christian Philosophy: Evidence from City of God" in *Augustine's City of God: A Critical Guide*, ed. James Wetzel (Cambridge: Cambridge University Press, 2012), 214.

۵. anthropocentric اعتقاد به اینکه انسان اشرف مخلوقات و مرکز ثقل موجودات هستی است.

در طی فصل دوم مشخص می‌شود از آنجا که فرشتگان نقشی در تجسم پرستش کامل بازی می‌کنند نمونه‌هایی برای کلیسا هستند. در فصل ۳ با این حال جنبه انسانی پرستش برجسته می‌شود؛ اینکه فرشتگان چگونه در طول تاریخ با نژاد بشر در تعامل هستند و برای نجات به آن کمک کنند. متن اصلی برای بررسی عبارتست از درباره تثلیث که در آن آگوستین مدعی است همه خدانمودهای^۱ عهد عتیق، ظهور و تجلی فرشتگان هستند. از این نظر او از سنت‌های قبلی که این خدانمودها را ظهور مسیح می‌دانند فاصله می‌گیرد. در رد این مقام او می‌تواند اشارات جمع و مفرد گیج‌کننده در برخی از این متون خدانمودی را حل کند و همچنین بر آنچه که همچون یگانگی واقعه تجسد است تأکید کند. اما او همچنین در تاریخ نجات جایگاه ممتازی را به فرشتگان اختصاص می‌دهد و پیامدهای آن بسیار است. بازهم آگوستین تلاش می‌کند تا ثابت کند که فرشتگان مخلوق هستند و بنابراین نقش آنها در نظام [آفرینش] بوسیله مشیتی ترتیب داده شده که به نفع آنها و ماست. اما هیچ جایی برای اسطوره جایگزین وجود ندارد که در آن فرشتگان جدای از خدا عمل کنند، و همچنین خداوند برای تحمیل اراده‌اش هیچ نیاز ذاتی به فرشتگان ندارد. آگوستین با کنار یکدیگر نهادن عمل فرشتگان با پیامبران، این دیدگاه از میانجیگری فرشته‌وار را تقویت می‌کند. او با پایین آوردن فرشتگان به سطح واسطه‌های انسانی به اصطلاح، همچنین چشم انداز یک پارچه‌ای را در مورد چگونگی مشارکت موجودات به طور کلی - فرشته‌وار یا به گونه دیگر - در نظام نجات بوجود می‌آورد.

در فصل ۴ به این چالش که نبرد معنوی ویژگی برجسته الهیات آگوستین نیست پرداخته شده است.^۲ متون اصلی که در این بخش مورد بررسی قرار گرفته شده عبارت است از کتاب شروح بر مزامیر. در این خطبه‌ها آگوستین به مداخلات شیطانی در زندگی روزمره مسیحیان و همچنین در روایت کتاب مقدس به طور مکرر اشاره می‌کند. او غالباً مزموورها را با نبرد معنوی تفسیر می‌کند و وسوسه شیطان و فرشتگانش را امری عادی در تجربه مسیحیان می‌داند. با خواندن شروح بر مزامیر در این پرتو، دیدگاهی بنیادی از آموزه‌اش راجع به نبرد معنوی بدست می‌آید. او حملات

1. Theophany

۲. موهلبکر بین ژانرهای ادبیاتی که فرشتگان در آن ظاهر می‌شوند تمایز قائل می‌شود. او نوشته‌های اواگر یوس را به عنوان ادبیات «تزیینی»، مربوط به رشد معنوی، عمل زهد و غیره معرفی می‌کند؛ در حالی که شهر خدای آگوستین به عنوان ادبیات «کشمکش» در نظر گرفته شده است که مربوط به استدلال‌های سیاسی و الهیاتی است. این تمایز باعث می‌شود تا او بر ماهیت جدلی فرشته‌شناسی آگوستین تأکید کند. به گفته موهلبکر، نبرد معنوی و تزکیه، بخشی از نگرانی اصلی آگوستین نیستند بلکه هدف ارائه «گزارشی معتبر از جهان و تاریخ جهان» است. آگوستین «فرشتگان را که در شرایطی رضایتمند از اطمینان خود بخاطر پایداری به خداوند وجودی ابدی دارند را تصور می‌کرد. همانگونه که مسیحیان نیز در آینده اینگونه خواهند بود. از قبل با خواست خدا مطابقت داشته و طبق آن کار می‌کنند».

شیطان را واقعی و خطرناک می‌داند، اما اعتماد به خدا را به عنوان اصلی‌ترین دفاع در برابر آنها توصیه می‌کند. او توصیه می‌کند که ما این وابستگی به خدا را بواسطه اعمال دینی و دعا، همچنین با پیروی از مردان و زنان مقدس پرورش می‌دهیم. شهدا گاهی اوقات به عنوان نمونه به کار گرفته می‌شوند اما آگوستین چهره کتاب مقدسِ ایوب را الگویی از یک مبارز معنوی موفق ترجیح می‌دهد.

در این فصل می‌بینیم که آموزه آگوستین درباره نبرد معنوی در خطبه‌هایش با فرشته شناسی‌اش مطابقت دارد، یعنی آگوستین تصدیق می‌کند که فرشتگان مخلوقاتی هستند که در نظام نجات دخیل هستند اما نه در نبردهای کیهانی مرموز اساطیری. بنابراین او نبرد معنوی را به نبرد فرشتگان با شیاطین بوسیله تسلط بر نفوس تصور نمی‌کند، و به ندرت در مورد شیاطینی که افراد را عذاب می‌دهند و فرشتگانی که از آنها دفاع می‌کنند، صحبت می‌کند. او تأکید می‌کند شیطان هر قدرتی که داشته باشد، قدرتی است که خداوند به او اجازه داده است، و تسلط شیطان بر هر انسانی مستلزم رضایت او به تسلط قدرت شیطان است. این درک از نبرد معنوی با دیدگاه آگوستین که چگونه فرشتگان و شیاطین با ما در شهر خدا یک اجتماع را شکل می‌دهند مطابقت دارد.

در پیگیری این چهار موضوع اصلی بحث، می‌بینیم که آگوستین با فرشتگان به عنوان یک ایده انتزاعی رفتار نمی‌کند بلکه به عنوان مخلوقات خدا که وجودشان دارای پیامدهای الهیاتی و معنوی گسترده‌ای در مورد بدن، آیین‌های مقدس، تاریخ نجات و زندگی روزمره معنوی است برخورد می‌کند. فرشته شناسی آگوستین به ما کمک می‌کند تا دیدگاه او درباره جامعه سعادت‌مند را بدانیم و اینکه درک اجتماع کامل برای فهم منطقی (و کمال) آفرینش با اهمیت است.